

entaci a výchově. Osobně si cením samotného nápadu komunikace s učiteli hudební výchovy, věcné formy zpracování a podrobných analýz, které zohledňují doposud nesledované kontexty námětu i škálu českých učitelů hudební výchovy s jejich názory. Monografie doktorandského a studentského týmu Judity Kučerové má

koncepční přesah: je ukázkou položení relevantní otázky v podmínkách střetání globálních, multikulturních a regionálních hodnot, a také ukázkou jednoho z metodických řešení, založeného na emické perspektivě. Užitečná by byla podobná sonda v mezinárodním srovnání, v níž by vynikla česká specifika.

Věra Frolcová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

**František Kutnar. O dějinách, lidu a lidech.
K vydání připravili Magdalena Pokorná a Zdeněk Beneš.
Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019. 396 s.
ISBN 978-80-7465-405-3**

Přínos Františka Kutnara (1903–1983) národopisnému oboru přehledně zhodnotili Richard Jeřábek a Vlastimil Vondruška samostatným heslem v biografické části národopisné encyklopedie (*Lidová kultura, Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Biografická část*. 2007. Praha: Mladá fronta, s. 130). Ocenili zejména jeho práce týkající se lidového písmáctví a kronikářství a díla věnovaná duchovní a společenské kultuře venkova. Kutnarova *Sociálně myšlenková tvářnost obrozenského lidu* (Praha 1948) je už po desítky let klíčem k pochopení hybných společenských procesů a naturelu lidových vrstev v počátcích národního obrození, a to i když v padesátých letech především právě tato publikace vynesla Františku Kutnarovi mnoho nevole a ovlivnila negativně jeho další vě-

deckou kariéru. Nejenže tu absentují klasikové marxismu-leninismu, ale sociologie a strukturalismus, s nimiž Kutnar pracoval, už tehdy dostaly červenou. Příslušník a reprezentant „generace Brázdy“, která se po roce 1948 stala slovy historika „generací ztracenou“, se svou historicko-sociologickou orientací přiblížil podstatě lidu a lidovosti daleko víc než historičtí materialisté. I když ve své nobilese a při své vysoké vzdělanosti proti nim Kutnar – pokud vím – nikdy otevřeně nevystoupil.

Výběr statí z Kutnarovy pozůstatosti, zčásti dosud nepublikovaných, zčásti publikovaných, leč nedostupných, uvedl Zdeněk Beneš citlivou studií *Kontury historického myšlení Františka Kutnara*, v níž se snaží postihnout podstatu a povahu Kutnarova sdělení světu, včetně

motivací a myšlenkového vyzrávání. Některé z vybraných textů byly určeny k ústnímu přednesu a postrádají autorův odkazový aparát. Nicméně právě tyto promluvy svým vybroušeným stylem, emotivním nábojem, úspornými formulacemi a vypointovanými závěry ukazují dnešnímu čtenáři Kutnarův myšlenkový přínos. Vlastní antologie je rozdělena do tří tematicky uspořádaných oddílů, vyjádřených už v samotném titulu. Prvý oddíl *O dějinách* obsahuje studie a články o metodách v historikově práci, o pojmosloví a výrazivu, regionalismu, o úkolech, které na historiky ještě čekají apod.

Národopisnému studiu je nejbližší tematicky i metodicky oddíl druhý, tedy *O lidu*. Už sama definice lidu jako dějinného aktéra a problému moderního historického studia nastiňuje řadu inspirací, kterých národopis dosud nevyužil, nebo využíval jen okrajově. Na svou dobu objevně se Kutnar snažil vymezit podíl lidu v minulosti (má na mysli raně novověkou poddanskou vesnici) na utváření národní kultury v tom smyslu, že „*veškeré jeho (roz. národa) dílo hmotné a duchovní je společným výtvorem národního celku, mohlo vzniknout uprostřed této společnosti, z její skladby a souhry jejích částí*“. Tedy nikoliv působením zdola nahoru či přejímáním shora dolů, ale celostním působením. V souvislosti se studii sociologie venkova po vzniku občanské společnosti v roce 1848 zajímal Kutnara fenomén selství, odporující principům indivi-

dualistického liberalismu a kapitalistického podnikání. Morální i ekonomické hodnoty selství vzaly z své po roce 1948, ale sociologií venkova se Kutnar zabýval nadále, jak svědčí přednáška z roku 1967, která shrnuje dosavadní snahy. Z ní jasně vyplývá, že od někdejšího předválečného výzkumu Karla Gally v Dolní Rovni neočekával to, co očekával iniciátor výzkumu, že byl schopen toto zdánlivě vyspělé fungující společenství kovorolníků a sedláků vidět v daleko širší perspektivě a bez náteru agrární propagandy. Bezpochyby by býval měl výhrady i k pokusu o re-výzkum, který počátkem 21. století v této lokalitě realizoval se studenty Petr Skalník, ač tento výzkum nebyl sociologický, ale antropologický.

Za neobyčejně inspirativní považují jeden z posledních Kutnarových shrnujících příspěvků s názvem *Zamyšlení nad lidovou literaturou pamětní a písmáčkou*. Tato úvaha, publikovaná v roce 1982, kdy ÚEF AV ČR pod vedením Antonína Robka rozvíjel studium lidových písmáček, by bývala mohla být pilotní pro badatele nad tímto tématem, kdyby její autor nebyl býval Robkem politicky upozaděm. Takže badatelé namnoze zbytečně objevovali Ameriku... K venkovské problematice se vztahuje i studie o výměnkářích v Podkrkonoší a upozornění na významné moravské obrozenské propagátory osvěty a zemědělského pokroku, totiž faráře Tomáše Fryčaje a Matěje Sychru.

Do třetí části, tedy *O lidech*, vybrali editoři Kutnarovy studie o několika

významných osobnostech se vzta-
hem k historiografii: Ignác Corno-
va, Mikuláš Adaukt Voigt, František
Palacký, Zdeněk Kalista. František
Kutnar, autor dosud nepřekonaných
dějin historiografie (Kutnar, Fran-
tišek – Marek, Jaroslav: *Přehledné
dějiny českého a slovenského dějepiscet-
ví I a II*, poprvé vyšlo 1973 a 1977),
v konkrétních portrétech osobností
dává nahlédnout do své dílny his-
toriografa, do způsobu nahlížení
a myšlenkových pochodů historiků

jiných i do svého vlastního způsobu
interpretace.

Knihu vhodně uzavírají *Tři zamys-
lení nad Františkem Kutnarem, jeho
životem a dílem* z pera jeho spolupra-
covníků prof. Františka Loma, Karla
Kučery a Josefa Hanzala. František
Kutnar byl člověk velice pracovitý,
systematický a pořádný. Můžeme
doutat, že k nám nepromluvil napo-
sledy, že v jeho pozůstalosti příští edi-
toři naleznou další texty, které osloví
současné historiky i národopisce.

Lydia Petrářová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

**Ján Golian. Život ľudu detvianského.
Historicko-demografická a kultúrna sonda
do každodenného života na Podpoľaní v dlhom
19. storočí. Ružomberok: Society for Human Studies,
2019. 432 s. ISBN 978-80-972913-4-1**

Monografie podrobně popisující
populační vývoj určitého regionu
jsou obvyklým výstupem historicko-
demografického bádání. Knihu Jána
Goliana činí výjimečnou etnografic-
ký úhel pohledu, s nímž přistupuje
ke studiu dějin obyvatelstva farnosti
Detva. V mnohém ohledu svérázný re-
gion Podpoľaní byl pro práci historic-
kého demografa bezpochyby výzvou:
dynamicky se rozrůstající populace
v prostorově nehomogenní farnosti,
kdy většina obyvatel žila v odlehlých
místních částech, si vyžádala pečlivou
pozornost badatele. Výsledkem je dů-
kladná studie demografického vývoje
regionu, který se, navzdory relativní

prostorové blízkosti a etnické spříz-
něnosti svých obyvatel, výrazně lišil
od poznatků, které jsou k dispozici
pro české venkovské lokality. Pro
tuzemské badatele může být práce
zajímavá i proto, že rodinné struktu-
ry moravského a slezského venkova,
které nejsou ve srovnání s českými
příliš dobře probádány, mohly mít
přece jen blíže východoevropskému
uspořádání rodiny, jaký byl doložen
právě na Podpoľaní, zatímco české
prostředí bývá jednoznačně řazeno
k západnímu typu.

Ján Golian studoval matriky far-
nosti Detva z let 1781–1920 a v publi-
kaci prezentuje skutečně jen výsledky